TERMINOLOGY STUDIES. ТЕРМІНОЗНАВСТВО

УДК – 811.11-112

<https://doi.org/10.31548/philolog2020.02.087>

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ПРОСТОРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

О. О. СИРОТИНА, кандидат педагогічних наук, асистент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: o.mishak@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4802-4891>

Анотація. Статтю присвячено проблемі концептуальної категоризації та її відображенню в англомовній термінології ветеринарної медицини. Вказано, що через виділення гносеологічних категорій, що беруть участь в процесі пізнання об'єктів ветеринарної медицини та патологічних явищ, встановлюються концептуальні ознаки кожної категорії і банк термінологічних засобів для вираження категоріальних характеристик наукових концептів. Визначено, що категорія простору з точки зору когнітивного підходу є основою класифікації понять термінології ветеринарної медицини. Вона має прагматичну значущість, що пояснюється необхідністю точної вказівки на конкретну форму і розмір, місце і розташування органів, тканин і систем організму. Ця категорія виконує важливу роль як в народженні наукового концепту, так і в формуванні найменування, яке його відображає. Категорія простору і її мовне вираження проаналізовано на матеріалі анатомічної і клінічної термінології ветеринарії. Доведено, що категорія простору знаходить широке застосування в термінології ветеринарної медицини, оскільки вказує на місце виникнення захворювання і особливості його перебігу. Це є необхідною умовою для правильної постановки діагнозу захворювання і його лікування.

Ключові слова: термінологія ветеринарії, клінічна термінологія, анатомія, категорія простору, когнітивна лінгвістика.

Актуальність дослідження. Ветеринарна термінологія є одним зі специфічних пластів лексики в силу особливостей структурно-семантичного, словотвірного і стилістичного характеру. Невичерпність проблематики існуючого лексичного пласта продовжує залучати сьогодні увагу лінгвістів до відкриття його нових сторін, якостей, характеристик і особливостей підмови ветеринарної термінології.

Аналіз публікацій. Дослідженню ветеринарної термінології в англійській мові присвячено багато наукових студій. Так, Ю. Ю. Тимкіна зробила класифікацію ветеринарної термінології в англійській мові [9], епоніми в англомовній підмові ветеринарії досліджувала Л. М. Комарова [2], аналіз лінгвокогнітивного підходу до вивчення ветери-

нарної термінології та процесів її деривацій здійснив Ю. Г. Рожков [5, 6, 7], термінологічні скорочення в оригінальних текстах англійською мовою з ветеринарної медицини були предметом досліджень С. А. Яковлевої [9]. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених ветеринарній термінології, вона не отримала достатнього висвітлення в когнітивному аспекті, особливостей концептуалізації і категоризації, виявленню і опису термінологічних одиниць, що служать для реалізації категоріальних значень.

Мета нашої статті – вивчити роль категорії простору і її мовного вираження в англійській ветеринарній термінології з позицій когнітивної лінгвістики.

Матеріалом дослідження слугували

термінологічні одиниці, відібрані із лексикографічних джерел та англомовної літератури з ветеринарної медицини. Основними методами, які використовувалися в дослідженні, є ідентифікація термінологічних одиниць, їхній категоріальний аналіз і систематизація.

Результати. Вивчення процесів категоризації природних об'єктів і явищ та способів їх відображення в мові є однією з центральних проблем когнітивної семантики, оскільки категоризація безпосередньо пов'язана з глобальною проблемою теоретичної лінгвістики в співвідношенні когнітивних і мовних структур. Саме тому проблема мовної категоризації представляє великий інтерес не тільки для лінгвістів, а й для всього наукового світу. Для того щоб зрозуміти світ, люди ділили природу на частини, нескінченно підрозділяючи її на категорії. Те, що люди піддавали категоризації з точки зору психології, є об'єктами, які якимось чином пов'язані і належать один одному.

Категоризація відбувається несвідомо, і людина замислюється про її існування лише в проблемних ситуаціях. Вибираючи той чи інший мовний засіб, людина пропонує певний спосіб осмислення предмета або події і спирається при цьому на колективний досвід категоризації світу в мові, який відбивається в мовних знаннях. Будь-яке знання, що отримується людиною, є результат категоризації навколишнього світу [1, с. 39]. Слово «категорія» є багатозначним. У нашому дослідженні ми керувалися визначенням, запропонованим в «Короткому словнику когнітивних термінів». Автори словника трактують «категорію» як «одну з пізнавальних форм мислення людини, що дозволяє узагальнювати її досвід і здійснювати його класифікацію» [3, с. 45-47].

Основною категорією для термінології всіх наукових дисциплін є категорія «простір». Це можна пояснити історичним фактором, в основі якого лежить процес сприйняття світу. У наукових дослідженнях з медичної термінології доведено, що категорія «простір» – основна категорія медичної термінології, так як вона має

«прагматичну значущість, яка пояснюється необхідністю точної вказівки на конкретну форму, розмір, місце і розташування органів, тканин і систем організму» [4, с.84].

Термінологія ветеринарної медицини складається з 3-х основних термінологічних груп: анатомічної, клінічної та фармацевтичної, кожна з яких визначає своє коло понять. Анатомічна термінологія – називає органи тварини та їх функції, клінічна – позначає назви хвороб, їх симптоми, хворобливі стани, а фармацевтична – дає назву лікарських препаратів. Дослідження ветеринарної термінології з позицій когнітивної лінгвістики, пов'язане з вивченням ролі категорії простору і її мовного вираження, доречно проводити на матеріалі анатомічної та клінічної термінології. Простір з точки зору когнітивного підходу є основою класифікації понять в анатомії тварин, оскільки просторовий підхід до опису розташування органів і систем організму традиційно використовується в анатомії. Категорія простору виконує важливу роль як в народженні наукового концепту, так і в формуванні найменування, яке його відображає.

Категорія простору в анатомічній термінології об'єктивується в таких термінах: 1) reproductive system (testes, ovaries, penis, uterus, vagina); 2) respiratory system (lungs or gills, trachea); 3) nervous system (nerves, brain, spinal cord, sensory organs); 4) circulatory system (heart, blood vessels, blood); 5) endocrine system (glands); 6) muscular system (muscles); 7) urinary system (kidneys, bladder, ureters, urethra); 8) integumentary system (skin, sweat glands, nails, hair); 9) digestive system (mouth, stomach, intestines, liver, pancreas); 10) skeletal or support system (bones, cartilage, ligaments); 11) immune system (white blood cells, lymph nodes, lymph vessels, spleen, thymus). Просторові характеристики дають уявлення про розташування органів тварини, що є необхідним в практиці ветеринарного лікаря для чіткого визначення локалізації різних патологічних процесів.

В клінічній ветеринарній термінології

категорія «простір» категоризує і класифікує те, що верифіковане необхідністю вказівки на 1) місце дії хвороби (організм тварини, що представлений номінаціями клітин, частин тіла, внутрішніх органів тварини, тканин: body, cells, kidneys, blood, respiratory tract, tendon, joint); 2) місце порушення цілісності органів в результаті механічної дії (vertebral body, centrum; jejunum, periople, trigger zone, cortical bone, femur, temporal bone); 3) порушення нормальної рухової функції, які виникли в результаті руху або зміни інших показників, що стосуються концептуалізації кінетичних ознак в просторі (tremor, friction, dislocation, vasoconstriction, abduction, thrill, dysmetria) [7].

Іншим різновидом термінів, що відображають категорію простору, є топоніми. У лексиці ветеринарної медицини словосполучення із компонентом топонімом вказують на хворобу, назва якої пов'язана з місцем її виникнення і розповсюдження. Так, термін *Newcastle disease* вживається на позначення хвороби псевдочума птахів, яку вперше діагностували на острові Ява в 1926 році. З 1927 року її стали реєструвати в різних країнах Азії, Америки та Європи. Англійський вчений Дойль в 1927 році виявив цю хворобу поблизу м. Ньюкасла і дав їй відповідну назву. Словосполучення *African Horse Sickness* використовується на позначення захворювання, що викликається вірусом африканської чуми коней, що був вперше зареєстрований в пустелі Сахара в середині 1600-х років з появою коней в південній частині Африки. Найбільша

кількість топонімічних термінів була виявлена нами в номенклатурі інфекційних хвороб, до яких можна зарахувати *Stuttgart disease*, *Aleutian mink disease*, *Wesselsbron disease*. Зазначимо, що топоніми з'являються в мові ветеринарії як оказіональні найменування на початковому етапі пізнання, коли етіологічні та патогенетичні ознаки хвороби невідомі. Терміни-топоніми є малоінформативними, оскільки в їх структурі не відображені основні ознаки ветеринарного концепту. Часто термін-топонім створюється фахівцем на першій ступені наукового пізнання, а в міру поглиблення знань про етіологію та патогенез хвороби виникають більш інформативні терміни [7].

Висновки. Таким чином, за допомогою виділення гносеологічних категорій, що беруть участь в процесі пізнання об'єктів ветеринарної медицини та патологічних явищ, встановлюються концептуальні ознаки кожної категорії і банк термінологічних засобів для їх відображення. Визначення категорій анатомічної і клінічної термінології ветеринарії дає можливість зрозуміти співвідношення когнітивних і мовних структур, оскільки форма і зміст терміна містять інформацію про механізм процесу номінації. У ветеринарній термінології широке застосування знаходить філософська категорія простору, оскільки вказує на місце виникнення захворювання. Це є необхідною умовою для правильної постановки діагнозу захворювання і його лікування. Вивчення категорії часу в клінічній термінології ветеринарії вважаємо перспективою наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Болдырев, Н. Н. Когнитивные исследования языка. Москва: Ин-т языкознания РАН; Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2009. Вып. IV. Концептуализация мира в языке: кол. монография. 460 с.
2. Комарова Л. Н. Эпонимы в ветеринарной медицине на английском языке. Приоритетные направления разви-

тия науки и образования: материалы XI Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 27 нояб. 2016 г.). В 2 т. Т. 2 Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2016. С. 119-121.

3. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. *Краткий словарь когнитивных терминов*. Москва: МЕТОД: Московский ежегодник трудов из обществоведческих дисциплин, 2014. 245 с.

4. Новодранова В. Ф. Способы выражения категории пространства в медицинской терминологии: к юбилею ученого: сб. науч. тр. Москва: Изд-во МГПУ, 1997. С. 83-86.

5. Рожков Ю. Г. Лінгвокогнітивний підхід до вивчення термінології ветеринарної медицини. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологічна»*. Острог: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2017. № 66. С.75-76.

6. Rozhkov Y. G. Derivational processes in the terminology of veterinary medicine. *Euromentor journal studies about education*. Bucharest, 2018. № 9 (4). P. 129-134.

7. Rozhkov Y. G. Representation of key categories in the English terminological field "animal diseases". *Cogito*. Bucharest, 2020. Vol. 12 (4). P. 126-138.

8.Тимкина Ю. Ю. Классификация ветеринарной терминологии в английском языке. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2017. № 6(1), 72. С. 156–158.

9. Яковлева С. А. Сокращения как лингвистическая особенность ветеринарных терминов (на материале английского языка). *«Magister Dixit» - научно-педагогический журнал Восточной Сибири*, 2011. № 4. С. 36-40.

References

1. Boldyrev, N. N. (2009), *Kognitivnyye issledovaniya yazyka* [Cognitive studies of language]. Moscow : Institute of Linguistics of Russian Academy of Sciences, Tambov State University named after G.R. Derzhavin. Vol. IV. Conceptualizing the World in Language: collective monograph, 460 p.

2. Komarova, L. N. (2016). *Eponimy v veterinarnoy meditsine na angliyskom yazyke* [Eponyms in Veterinary Medicine in English]. *Prioritetnyye napravleniya razvitiya nauki i obrazovaniya: materialy XI Mezhdunar. nauch.–prakt. konf. (Cheboksary, 27 noyab. 2016 g.)*. P. 2. Cheboksary : TSNS «Interaktiv plus», P. 119-121.

3. Kubryakova, Ye. S., Dem'yankov, V. Z., Pankrats, Yu. G., Luzina, L. G. (2014),

Kratkiy slovar' kognitivnykh terminov [A Concise Dictionary of Cognitive Terms]. Moskow: METOD: Moskovskiy yezhegodnik trudov iz obshchestvovedcheskikh distsiplin, 245 p.

4. Novodranova, V. F. (1997), *Sposoby vyrazheniya kategorii prostranstva v meditsinskoj terminologii: k yubileyu ucheno: sb. nauch. tr.* [Ways of expressing the category of space in medical terminology: to the anniversary of the scientist: collection of articles: scientific works]. Moskow : Izd-vo MGPU, P. 83-86.

5. Rozhkov, Yu. G. (2017), *Linhvokognitivnyy pidkhid do vyvchennya terminolohiyi veterynarnoyi medytsyny* [Lingvo-cognitive approach to the studying of veterinary terminology]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu Ostroz'ka akademiya. Seriya «Filolohichna»* [Scientific Proceedings of the National University of "Ostroh Academy". "Philology" Series]. Ostrog: Nat. University "Ostroh Academy", № 66, P.75-76.

6. Rozhkov, Y. G.(2018), *Derivational processes in the terminology of veterinary medicine*. *Euromentor journal studies about education*. Bucharest, Vol. 9 (4), P. 129-134.

7. Rozhkov, Y. G. (2020), *Representation of key categories in the English terminological field "animal diseases"*. *Cogito*. Bucharest, Vol. 12 (4). P. 126-138.

8. Timkina, Yu. Yu. (2017), *Klassifikatsiya veterinarnoy terminologii v angliyskom yazyke* [Classification of veterinary terminology in English]. *Filologicheskiye nauki. Voprosy teorii i praktiki* [Philological sciences. Questions of theory and practice]. Tambov : Gramota, No. 6 (1), 72, P. 156-158.

9. Yakovleva, S. A. (2011), *Sokrashcheniya kak lingvisticheskaya osobennost' veterinarnykh terminov (na materiale angliyskogo yazyka)* [Abbreviations as a linguistic feature of veterinary terms (based on the English language)]. *Magister Dixit» - nauchno-pedagogicheskiy zhurnal Vostochnoy Sibiri*. ["Magister Dixit" - scientific and pedagogical journal of Eastern Siberia]. No. 4. P. 36-40.

**REPRESENTATION OF SPACE CATEGORY IN THE ENGLISH
VETERINARY MEDICINE TERMINOLOGY**

O. O. Syrotina

Abstract. *Veterinary terminology is one of the specific layers of vocabulary due to the peculiarities of structural-semantic, word-formation and stylistic nature.*

Despite the large number of works on veterinary terminology, it has not received sufficient coverage in the cognitive aspect, the features of conceptualization and categorization. There are still no works devoted to the categorical analysis of veterinary vocabulary, identification and description of term-forming units and methods used to implement categorical meanings.

The purpose of the research *is to study the role of the category of space and its linguistic expression in the English veterinary terminology from the standpoint of cognitive linguistics.*

Results of the research. *The main category for the terminology of all scientific disciplines is the category "space". This can be explained by the historical factor underlying the process of perception of the world. Research on medical terminology has shown that the category "space" is the main category of medical terminology, as it has "pragmatic significance, which is due to the need to accurately indicate the specific shape and size, location and location of organs, tissues and systems of the body."*

The study of veterinary terminology from the standpoint of cognitive linguistics, associated with the study of the role of the category of space and its linguistic expression is appropriate to conduct on the basis of anatomical and clinical terminology. Space in terms of cognitive approach is the basis for the classification of concepts in animal anatomy, because the spatial approach to describing the location of organs and systems of the body is traditionally used in anatomy. The category of space plays an important role both in the birth of the scientific concept and in the formation of the name that reflects it.

Conclusions. *Thus, by selecting the epistemological categories involved in the process of cognition of objects of veterinary medicine and pathological phenomena, the conceptual features of each category and the bank of terminological means for their reflection are established. Defining the categories of anatomical and clinical terminology of veterinary medicine makes it possible to understand the relationship between cognitive and language structures, as the form and content of the term contain information about the mechanism of the nomination process. In veterinary terminology, the philosophical category of space is widely used, as it indicates the place of origin of the disease.*

Keywords: *veterinary terminology, clinical terminology, anatomy, space category, cognitive linguistics.*